

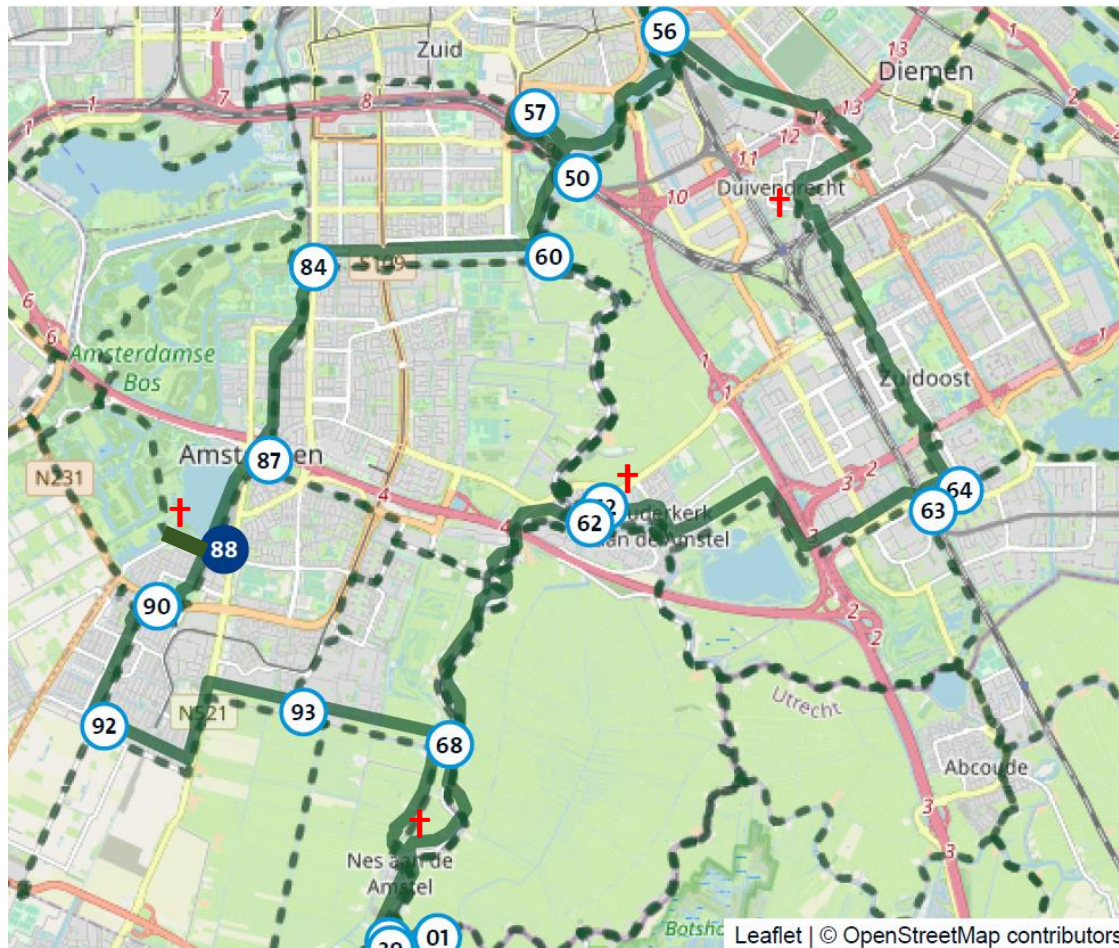
Stichting Vrienden van de Bovenkerkse Urbanus

Rondje langs vier Urbanuskerken

Totale afstand: 44,9 km

Deze fietstocht voert u door het landelijk gebied van Amstelland langs vier Urbanuskerken die voor het publiek ter bezichtiging zijn opengesteld op Open Monumentendagen.

Het is mogelijk om de fietstocht vanuit alle vier kerken te beginnen; volg de route-instructie vanaf uw vertrekpunt.

Knooppunten

88 90 92 93 93 68 29 39 01 62 62 63 64 56 56 50

→ → → → → → → → → → → → → → →

1.3 km 1.5 km 3.2 km 389 m 1.3 km 2.7 km 101 m 661 m 7.1 km 262 m 4.9 km 411 m 7.9 km 13 m 2.9 km 1.8 km

57 60 84 87 88

→ → → →

1.9 km 2.8 km 2.5 km 1.2 km

Bij knooppunt 62 kunt u er voor kiezen een kortere route van 25 km te nemen. U bezoekt dan niet de Urbanuskerk in Duivendrecht. Zie daarvoor bladzijde 6 'Langs drie Urbanuskerken'.

Kaart 1 Rondje langs vier Urbanuskerken

1. **St. Urbanuskerk Bovenkerk, De grootste.** (Noorddammerlaan 128, Amstelveen)
Bouwperiode: 1^e deel 1873-1875, 2^e deel 1887-1888.

De hoge, ranke zeskantige toren met omgang valt meteen op. De ligging aan de Amstelveense Poel is een unieke locatie voor het statige bouwwerk. De nauwe band tussen de architect Cuypers en de bouwpastoor Brouwers heeft geleid tot deze, nogal, grote kerk voor zo'n klein dorp als Bovenkerk. De kerk heeft prachtige bakstenen gewelven en oogt wat donker. De glas-in-lood ramen van het priesterkoor dateren uit 1888 en de transepten en het middenschip kregen hun gekleurde ramen in het begin van de 20e eeuw. In het begin van 1600 waren er twee kerkjes zuidelijk van Amstelveen voor de rooms-katholieke eredienst in gebruik. Dit waren de 'Bovenkerkcke' aan de Bovenkerkerweg en de 'Benedenkerkcke' aan de Legmeerdijk. In 1805 werd een nieuwe parochiekerk gebouwd op de hoek aan de Hand naar Leyden en de Noorddammerlaan. Pastoor Jan Willem Brouwers, sinds 1871 pastoor in Bovenkerk, nam het initiatief om zijn vriend Pierre Cuypers te vragen een kerk te ontwerpen. In 1873 werd de bouw van de St. Urbanuskerk op de huidige locatie gestart.

Op **15 september 2018** werd de kerk, in 2016 heropend na een zesjarige restauratie, door een grote brand getroffen. Gelukkig bleef de mooie toren behouden en we kunnen anno 2021 melden dat de gewelven al weer opgemetseld zijn en het dak bijna dicht is. Vele vrijwilligers hebben daarbij geholpen.

Tijdens de Open Monumentendagen op zaterdag 11 september tussen 11-16 uur en 12 september van 12-16 uur is het voor het eerst mogelijk om de herstelde gewelven in de kerk te zien. Een diapresentatie over de herbouw wordt getoond. Tot slot mag u zelf dakleien signeren die op het dak van de kerk gelegd gaan worden. Onder het motto: "Maak de Urbanus blij en sponsor een lei" laat u een bericht achter voor de

volgende generatie. Bezoek de websites www.vriendenbovenkerkseurbanus.nl of de actiewebsite www.helponsuitdebrand.com.

U verlaat de kerk en gaat linksaf richting Amstelveen. Na 500 meter treft u knooppunt 88 aan en slaat u rechtsaf het fietspad langs het oude spoor in, naar knooppunt 90. U vervolgt de knooppunten volgens de beschrijving.

- Hier rijdt u de **Bovenkerkpolder** in, een droogmakerij uit 1770. Aan uw linkerhand ziet u in de tuin van boerderijwinkel Schrama, direct een rode beuk van 170 jaar oud en een stam omtrek van ongeveer 5,70 m.
- Na 400 meter ziet u aan de linkerkant van de weg in de berm een **monument** ter nagedachtenis aan Antoon de Lange, die hier op 7 mei 1945 sneuvelde. Twee dagen na de bevrijding is hij hier door een NSB-er neergeschoten.
- Aan het begin van de Ringdijk passeert u het moderne **poldergemaal** dat in 1975 is gebouwd en het oude uit 1914 verving. Tussen 1770 en 1914 werd de polder door 11 molens drooggemalen en droog gehouden.
- Na 500 m passeert u nog een restant van een deze **molens**, dat nu omgebouwd is naar woonhuis. Het is het molenlichaam van de molen 'De Hoorn'. Vlakbij het dorp Nes aan de Amstel vindt u op nummer 23 en 25 de twee enige stolpboerderijen in deze streek. Gangbaar in deze streek zijn de boerderijen met het woonhuis er 'dwars' op geplaatst of er 'rechts' op geplaatst, het langhuistype.

6. **Sint Urbanuskerk Nes a/d Amstel: De eerste van Jos Cuypers.** (Amsteldijk-Zuid 145, Nes a/d Amstel)
Bouwperiode: 1889-1891.

Bij de inwijding van de kerk in 1891 zijn gezanten van de bisschop van Haarlem aanwezig en zij zijn sterk onder de indruk van het werk van de jonge architect Jos Cuypers (1861-1947). Tot in de wijde en nog steeds open omgeving bepaalt de kerk met de vierkante toren het silhouet van Nes aan de Amstel. Het, nog steeds bijna originele, interieur valt op door het kleurgebruik, de fraaie glas-in-loodramen, de motieven op de vloer en de prachtige kruiswegstaties van gebakken en geglazuurde tegels. Deze kerk is een sterk

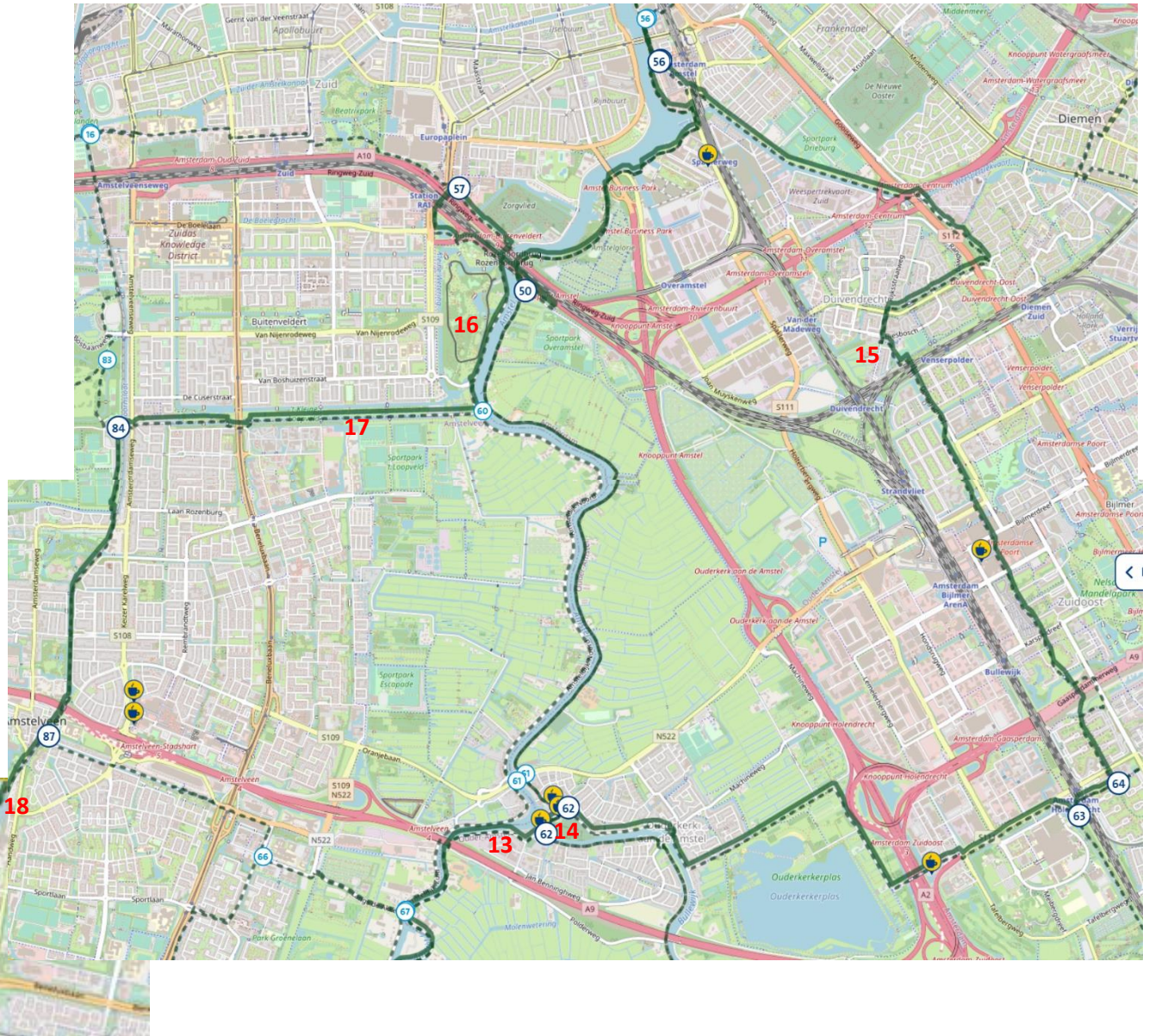

voorbeeld van wat de beroemde Pierre Cuypers - de vader van Jos - noemde : één ziel, een harmonisch geheel van gebouw en aankleding, waarbij alle kunsten (architectuur, beeldhouwkunst en schilderkunst) met elkaar samen gaan. Net als in Ouderkerk aan de Amstel heeft de kerk een houten tongewelf, net als in Bovenkerk bevat het rechtertransept een groot glas-in-loodraam met een voorstelling van de Martelaren van Gorkum.

Na het verlaten van de kerk slaat u rechtsaf de Amsteldijk op.

- Na een kilometer komt u bij de **veerpont** over de Amstel. Al vanaf 1820 is hier een pontverbinding. Onlangs in 2021 is de pont vervangen en heeft nu een elektrische aandrijving.
- Na de pont ziet u rechts **Fort Waver-Amstel**, één van de twintig forten rondom Amsterdam en onderdeel van de Stelling van Amsterdam. Dit in 1911 opgeleverde fort is strategisch gelegen op de plaats waar Amstel en Oude Waver bij elkaar komen. Het fort wordt momenteel gebruikt als wijnopslag en voor feesten en partijen.
- Na 400 meter ziet u aan uw linkerhand het **Co Keabruggetje**, genoemd naar de initiatiefnemer van het fietsbruggetje. U steekt het bruggetje over en gaat links af.
- U bent nu in de polder **de Ronde Hoep** aangekomen. Dit is één van de oudste polders van Nederland. Het gebied is in de 11e en 12e eeuw geleidelijk in cultuur gebracht. Veenmoeras werd daardoor begaanbaar wei- en akkerland. De polder ligt ingekaderd door de kronkelige veenriviertjes Bullewijk, Waver en de Amstel. De sloten werden loodrecht op de weg gegraven en dat betekent dat de grondstukken in het midden als in een taartpunt bij elkaar komen. De naam Ronde Hoep is afgeleid van hoepel. U fietst nu weer richting Nes a/d Amstel en kunt prachtig ervaren hoe fraai de kerk van Jos Cuypers in het landschap past.
- Vanaf dit punt tot aan Ouderkerk passeert u verschillende **fraaie boerderijen**. Op nummer 51 en 52 ziet u typerende boerderijen met zomerhuis en opkamers. Op nummer 43 'de Paerl' met fraaie daklijstversiering en kelderramen. Op nummer 41 ziet u een zeer lommerrijke boerderij (1661) en ook fraaie boerderijen zijn er op nummer 40 en 37.
- Verder passeert u een vreemde **bocht in de rivier** de Amstel. Dit is de oorspronkelijke loop van de rivier, die in 1750 als 'te scherpe bocht' op initiatief van Matteus Alewijn uit de rivier is gehaald.

Kaart 2 Rondje langs vier Urbanuskerken

13. Sint Urbanuskerk Ouderkerk: De oudste. (Rondehoep Oost 31, Ouderkerk a/d Amstel)

Bouwperiode 1865-1877.

Met zijn torenspits van ruim 50 meter is de kerk een markant en silhouetbepalend element van het dorp Ouderkerk. De kerk heeft een plattegrondvorm van een kruiskerk, is 39 meter lang en 25 meter breed en heeft een houten tongewelf. De kerk is zeer representatief voor het werk van de architect Pierre Cuypers (1827 – 1921) met zijn Neogotische bouwstijl, het gebruik van baksteen en de fraaie spits toelopende glas-in-lood ramen. Bijzonder is de driedeling van de muur, het triforium. Boven de grote pilaren en bogen in het middenschip is een tweede galerij met zuilen en bogen. Pas daarboven begint de raampartij. Deze driedeling is bekend bij klassieke gotische kathedralen van de 11e en 12e eeuw. De glas-in-loodramen in het priesterkoor zijn van Frans Nicolas, die in 1855 een glasatelier in Roermond stichtte. Nicolas voorzag vele Cuyperskerken van zijn glaskunst. Een relikwie van de heilige Urbanus is samen met een overblijfsel van Leonardus van Veghel (1527- 1572), een van de Martelaren van Gorkum, terug te vinden in het hoofdaltaar.

U verlaat de kerk en steekt de brug bij restaurant de Oude Smidse over.

14. Dit stukje adviseren wij met de fiets aan de hand af te leggen. Al op de brug heeft u een schitterend uitzicht naar alle kanten. Alles ademt hier cultuur en historie. Rechts van u bevindt zich de **Portugees Israëlitische begraafplaats Beth Haim**, opgericht in 1614. De begraafplaats heeft ongeveer 28.000 graven. Links staat de **Hervormde Kerk**. Dit neo-classicistische bouwwerk ligt op een terp en dateert uit 1774. Deze terp staat op de vroegst bewaarde plaats van Ouderkerk en gaat waarschijnlijk zo'n 1.000 jaar terug.

15. **Sint Urbanuskerk Duivendrecht: Stationskerk.** (Rijksstraatweg 232, Duivendrecht)

Bouwperiode 1878-1879

Met zijn twee kerktorens is deze neo-romaanse kerk hét herkenningspunt van Duivendrecht. De bijnaam voor de kerk is vanwege die twee torens de "Dom van Duivendrecht". Op 16 juli 1879 werd de kerk van architect Theodorus Asseler ingewijd. De katholieke gemeenschap is begonnen met een kapel in 1350. Op een steen in de linker hal is te lezen dat het huidige kerkgebouw binnen een jaar gebouwd is en geheel uit eigen middelen werd betaald. De preekstoel is ouder dan het gebouw en waarschijnlijk afkomstig uit het vorige kerkje. De ornamenten van de preekstoel benaderen de rococostijl en zijn gemaakt tussen 1740-1750. Het mooie hoogaltaar is uit de bouwtijd. Alle muren hebben gebrandschilderde ramen. In de houten communiebanken zijn afbeeldingen van de wonderbare broodvermenigvuldiging te zien en van de Emmaüsgangers. Pastoor Laan heeft in de tachtiger jaren van de vorige eeuw een aanhoudende strijd gevoerd om de kerk en de pastorie, de voormalige Waterstaatskerk te behouden en niet te offeren aan de bouwplannen van de NS.

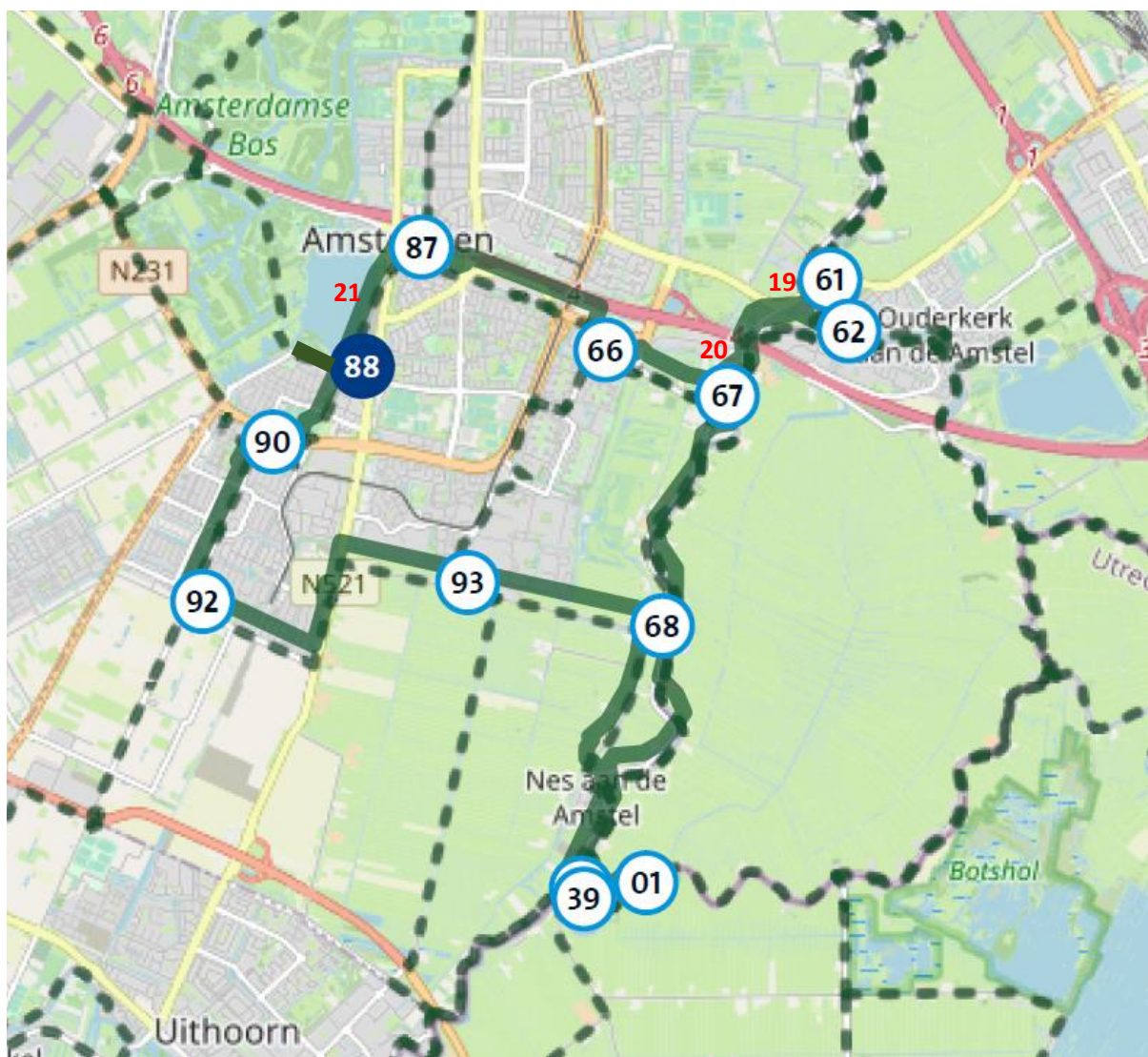

16. Het **Amstelpark** is een park dat na de Floriade is overgebleven. De Floriade 'Amsterdam 1972' is de grootste en drukste tuinbouwtentoonstelling die ooit ter wereld werd gehouden. 700.000 m2 natuur midden in de randstad, 11 binnententoonstellingen in 12.000 m2 Amstelhal (nu RAI). Maar liefst 5 miljoen mensen bezochten in de periode van maart tot oktober 1972 de Amsterdamse Floriade.
17. De naam **Kalfjeslaan** is afgeleid van de oude herberg 't Kalfje op de hoek bij de Amstel, en de herberg was genoemd naar de eigenaar die hem in 1670 had geopend, Jan Claesz Kalf. De laan is echter al veel ouder; de eeuwenoude verbindingsweg tussen de Amstel en de Amstelveenseweg wordt al als 't Kleine Loopveld ('t Cleine Loopvelt) getoond op zestiende-eeuwse landkaarten. De naam 't Kleine Loopveld is de tegenhanger van het 'Het Grote Loopveld', tussen het oude dorp Amstelveen en Ouderkerk aan de Amstel (nu Ouderkerkerlaan). Eeuwenlang lag zij in de Ambachtsheerlijkheid van Amstelveen en Nieuwer-Amstel in 1795 overgaand in de gemeente Nieuwer-Amstel. In 1921 annexeerde de gemeente Amsterdam weer een deel van Nieuwer-Amstel en kwam de Kalfjeslaan in Amsterdam te liggen. Sindsdien ligt hier de gemeentegrens eerst met Nieuwer-Amstel en sinds 1964 Amstelveen. De scheiding loopt bijna als een rechte lijn van oost naar west.
18. Langs het fietspad kunt u genieten van het fraaie uitzicht op de **Amstelveense Poel**, de grens van het Amsterdamse Bos. U heeft nu en dan een prachtige blik op de St Urbanuskerk van Bovenkerk.

Als u vertrokken bent uit de St Urbanuskerk in Bovenkerk, bent u nu weer terug bij uw beginpunt.

Alternatieve route: Langs drie Urbanuskerken

Afstand van deze route is 25,4 km.

Knooppunten

1.3 km 1.5 km 3.2 km 389 m 1.3 km 2.7 km 101 m 661 m 7.1 km 262 m 417 m 84 m 1.6 km 1.2 km 2.3 km 1.2 km

Tot aan knooppunt 62 is de beschrijving te vinden in 'Rondje langs vier Urbanuskerken', Kaart 1.

19. Aan de overkant van de Amstel gaan we linksaf en rijden door de **Buurt Over Ouderkerk**. Al in de 17^e eeuw was dit een belangrijke pleisterplaats voor reizigers in trekschuiten. We zien voor ons op nummer 37 'De Oude Prins' reeds een begrip sinds 1661. Vroeger heette de uitspanning 'Brugzicht', omdat op die hoogte een lange houten brug de beide Amsteloevers met elkaar verbond. In de flauwe bocht van de Amstel zien

we eerst drie blokken met arbeidershuisjes, die in 1910 zijn gebouwd voor de werknemers van de springstof fabriek.

20. Eenmaal onder de snelweg door zien we het rijksmonument **De Oude Molen** Het is een voormalige kruitmolen en kruitfabriek. Ze stond bekend als Buskruitmolen Nr. 3. Men produceerde er zwart buskruit. Later werd er ook schietkatoen, nitroglycerinekruit en zuivere nitroglycerine vervaardigd. In 1719 werd een vergunning verleend om 'een moolen, een stoof en een toorn' te mogen oprichten 'tot het maken van buskruijt'. Zo verrees hier op een weiland aan de Amstel 'Buskruitmolen nr. 3' of 'De Oude Molen'.
- Aanvankelijk was dit een rosmolen, waarbij een paard zorgde voor de aandrijving van de machines. Er werd zwart buskruit geproduceerd, later ook schietkatoen. Na een zware explosie in 1782 moesten de fabrieksgebouwen weer geheel worden herbouwd. Alleen de gevel aan de Amsteldijk bleef behouden en draagt nog steeds het jaartal 1783. De productie verhuisde naar de fabriek in Muiden en de molen werd in 1843 gesloten, maar wel in stand gehouden.
- In 1894 vond men een kruitfabriek binnen de Stelling van Amsterdam van groot belang en werd tot herbouw in Ouderkerk besloten. Architect Jacob Frederik Klinkhamer kreeg de opdracht voor het ontwerp. Het poortgebouw met opschrift Buskruidmolen n° 3 uit 1783 bleef behouden. Achter het poortgebouw verrees de nieuwe fabriek met de opstallen van 1895 en later. Ook de watertoren, het meest karakteristieke onderdeel van de fabriek, is van de hand van Klinkhamer. In 1916 waren meer dan zeventig man in de fabriek werkzaam.
- De Ouderkerker munitiefabriek is na de modernisering in 1895 bijna een eeuw in bedrijf en een van de weinige industrieën van Amstelveen. Ongevaarlijk was het nog steeds niet. Dat bewees een ernstige ontploffing in 1953. In 1991 viel het doek definitief voor De Oude Molen.
21. Langs het fietspad kunt u genieten van het fraaie uitzicht op de **Amstelveense Poel**, de grens van het Amsterdamse Bos. U heeft nu en dan een prachtige blik op de St Urbanuskerk van Bovenkerk.

Als u vertrokken bent uit de St Urbanuskerk in Bovenkerk, bent u nu weer terug bij uw beginpunt.

Uitgegeven in augustus 2021 door:

Stichting Vrienden van de Bovenkerkse Urbanus

Foto's: Dolf Middelhoff

Site: www.vriendenbovenkerseurbanus.nl

Email: vriendbov.urbanus@gmail.com

Donaties: NL76RABO 0302 3505 00